ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
18 Ιουνίου 1985 *

Στην υπόθεση 197/84,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του tribunal adminisratif του Pau (Γαλλία) προς το Δικαστήριο, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του παραπέμποντος δικαστηρίου μεταξύ

P. Steinhauser

και

Πόλεως του Biarritz

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 52 της Συνθήκης ΕΟΚ,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα)

συγκείμενο από τους O. Due, πρόεδρο τμήματος, K. Κακούρη, U. Everling, Y. Galmot και R. Joliet, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. VerLoren van Themaat
γραμματέας: H. A. Rühl, κύριος υπάλληλος διοικήσεως

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν

— ο Peter Steinhauser, προσφεύγων στην κύρια δίκη, εκπροσωπούμενος από τους δικηγόρους J. B. Saint-Cricq και F. Froment,

— η Πόλη του Biarritz, εκπροσωπούμενη από το δικηγόρο J. Biatarana,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τον G. Berardis, μέλος της νομικής της υπηρεσίας,

αφού άκουσε το γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 30ής Απριλίου 1985,

εκδίδει την ακόλουθη

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

ΑΠΟΦΑΣΗ

(Το μέρος που περιέχει τα πραγματικά περιστατικά παραλείπεται)

Σκεπτικό

1 Με Διάταξη της 20ής Ιουλίου 1984 που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 31 Ιουλίου 1984, το tribunal administratif του Pau υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 52 της Συνθήκης, που αναφέρεται συγκεκριμένα στο αν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω άρθρου η διάταξη που εξαρτά από προϋπόθεση ιθαγένειας τη συμμετοχή σε διαγωνισμό για την ενοικίαση χώρου που ανήκει σε Δήμο ή Κοινότητα.

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του Δήμου του Biarritz και του P. Steinhauser, καλλιτέχνη-ζωγράφου το επάγγελμα, γερμανικής υπηκοότητας που είναι εγκατεστημένος σ' αυτή την πόλη.

3 Στις 27 Φεβρουαρίου 1983, ο προσφεύγων στην κύρια δίκη υπέβαλε στο Δήμο του Biarritz αίτηση συμμετοχής σε διαγωνισμό για την ενοικίαση ενός των ανηκόντων στη δημόσια περιουσία του δήμου περιπτέρων βιοτεχνών που βρίσκονται στο Port des pecheurs και χρησιμοποιούνται ήδη για εκθέσεις ενόψει της πωλήσεως έργων βιοτεχνίας.

4 Την 1η Μαΐου 1983 η Πόλη του Biarritz αρνήθηκε στον Steinhauser το δικαίωμα συμμετοχής στον εν λόγω διαγωνισμό με την αιτιολογία ότι το άρθρο 3, εδάφιο 2, της συγγραφής υποχρεώσεων του διαγωνισμού προβλέπει ότι « δεν γίνονται δεκτοί όσοι δεν είναι γάλλοι υπήκοοι... ».

5 Ο Steinhauser προσέβαλε την απορριπτική της αιτήσεώς του απόφαση ενώπιον του tribunal administratif του Pau, επικαλούμενος το ασυμβίβαστο του άρθρου 3, εδάφιο 2, της εν λόγω συγγραφής υποχρεώσεων προς το άρθρο 52 της Συνθήκης ΕΟΚ που αναφέρεται στην ελευθερία εγκαταστάσεως.

6 Το tribunal administratif του Pau αναγνώρισε μεν ότι εφαρμόζεται απευθείας το άρθρο 52 της Συνθήκης ΕΟΚ, έκρινε όμως ότι δεν προκύπτει σαφώς από τις διατάξεις του ότι

αφορά επίσης και τα εθνικά μέτρα, όπως το μέτρο που επικαλέστηκε η Πόλη του Biarritz, τα οποία δεν έχουν ως άμεσο αντικείμενο τη ρύθμιση της εισόδου σε συγκεκριμένο επάγγελμα, αλλά απλώς καθορίζουν τις λεπτομέρειες της μέσω διαγωνισμού κατακυρώσεως χώρων που ανήκουν στη δημόσια περιουσία οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης ενός των κρατών μελών, την οποία και εξαρτούν από την προϋπόθεση της ιθαγένειας.

7 Υπό τις συνθήκες αυτές το εθνικό δικαστήριο ανέβαλε να αποφανθεί οριστικώς και υπέβαλε στο Δικαστήριο το προδικαστικό ερώτημα « αν το άρθρο 52 της Συνθήκης της 25ης Μαρτίου 1957 αφορά τις διατάξεις που θέσπισε η Πόλη του Biarritz με το άρθρο 3 της συγγραφής υποχρεώσεων της 25ης Ιανουαρίου 1983, το οποίο δεν έχει ως άμεσο αντικείμενο τη ρύθμιση της αναλήψεως μη μισθωτής δραστηριότητας, αλλά καθορίζει τις λεπτομέρειες κατακυρώσεως μέσω διαγωνισμού χώρων προς ενοικίαση που ανήκουν στην πόλη αυτή και τέλος εξαρτά τη συμμετοχή των υποψηφίων από την προϋπόθεση της ιθαγένειας... ».

8 Με το ερώτημά του το εθνικό δικαστήριο ερωτά στην ουσία αν δυνάμει του άρθρου 52 της Συνθήκης ΕΟΚ, στο πλαίσιο διαγωνισμού για την ενοικίαση χώρου που ανήκει στη δημόσια περιουσία ενός δήμου, η συγγραφή υποχρεώσεων μπορεί να εξαρτά την αποδοχή διαγωνιζομένων από την προϋπόθεση της ιθαγένειας.

9 Ο προσφεύγων της κύριας δίκης παρατηρεί ότι η άσκηση μη μισθωτής δραστηριότητας στην οποία αναφέρεται το άρθρο 52 της Συνθήκης πρέπει να ληφθεί υπό ευρεία έννοια και ότι η ενοικίαση χώρων τους οποίους ο Δήμος του Biarritz προορίζει για χρήση από βιοτέχνες μπορεί να θεωρηθεί ως αναγκαία για την άσκηση του καλλιτεχνικού του επαγγέλματος. Επομένως η άρνηση αποδοχής της συμμετοχής του στο διαγωνισμό λόγω της ιθαγένειάς του, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 3 της συγγραφής υποχρεώσεων της Πόλης του Biarritz, παρεμποδίζει την άσκηση του επαγγέλματός του και αποτελεί πρακτική που δεν συμβιβάζεται με τις διατάξεις του άρθρου 52 της Συνθήκης, οι οποίες έχουν απευθείας εφαρμογή, διότι εισάγει διακρίσεις.

10 Η Επιτροπή εκφράζεται και αυτή υπέρ της ευρείας ερμηνείας του άρθρου 52 της Συνθήκης. Υπογραμμίζει ότι το εν λόγω άρθρο, που είναι απευθείας εφαρμοστέο, συνιστά ιδιαίτερη εφαρμογή της γενικής αρχής της απαγόρευσης των διακρίσεων λόγω ιθαγένειας που θεσπίζει το άρθρο 7 της Συνθήκης και απαγορεύει κάθε μεταχείριση που δημιουργεί διακρίσεις μεταξύ των ημεδαπών και των υπηκόων των άλλων κρατών μελών. Επομένως, συνεπάγεται την κατάργηση διατάξεων και πρακτικής που απαγο-

ρεύουν ή παρεμποδίζουν όχι μόνο την ανάληψη, αλλά και την άσκηση μη μισθωτής δραστηριότητας εντός της Κοινότητας.

11 Η Επιτροπή φρονεί ότι η απαίτηση αυτή απορρέει και από το άρθρο 52 της Συνθήκης και από το γενικό πρόγραμμα για την κατάργηση των περιορισμών στην ελευθερία εγκαταστάσεως (ΕΕ ειδ.έκδ. 06/001, σ.7, τίτλος ΙΙΙ: περιορισμοί, σημείο Α) όπου απαριθμούνται ενδεικτικά οι καταργητέοι περιορισμοί που αφορούν μεταξύ άλλων, τη δυνατότητα των αλλοδαπών να συνάπτουν συμβάσεις, να υποβάλλουν προσφορές για συμβάσεις με το Δημόσιο ή άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, να ωφελούνται από τις συμβάσεις παραχωρήσεως ή τις άδειες που χορηγεί το κράτος, να αποκτούν, εκμεταλλεύονται ή εκποιούν πράγματα κινητά ή ακίνητα, ή δικαιώματα.

12 Τέλος, η Επιτροπή φρονεί ότι οι απαγορεύσεις που θέτει το άρθρο 52 της Συνθήκης αφορούν όχι μόνο τους κανόνες που τίθενται από τη δημόσια αρχή κάθε κράτους μέλους ή από τα επαγγελματικά σωματεία, πράγμα που προκύπτει ήδη από τη νομολογία του Δικαστηρίου, αλλά και τις κανονιστικές διατάξεις ή τις διοικητικές πρακτικές αποκεντρωμένων αρχών των κρατών μελών.

13 Η Επιτροπή συνάγει από τα ανωτέρω το συμπέρασμα ότι η άρνηση στον προσφεύγοντα της κύριας δίκης να συμμετάσχει στον επίδικο διαγωνισμό της Πόλης του Biarritz λόγω της ιθαγένειάς του στηρίζεται σε διάταξη που δεν συμβιβάζεται με τη, θεμελιώδη στον τομέα της εγκαταστάσεως, αρχή της εξομοιώσεως προς τους ημεδαπούς. Εξάλλου, η εν λόγω διάταξη δεν δικαιολογείται από καμία των δύο εξαιρέσεων που προβλέπονται σχετικώς, δηλαδή την επιφύλαξη όσον αφορά τις δραστηριότητες που συνδέονται με την άσκηση δημοσίας εξουσίας, την οποία προβλέπει το άρθρο 55 της Συνθήκης ΕΟΚ και την επιφύλαξη της δημοσίας τάξεως που προβλέπει το άρθρο 56.

14 Πρέπει να σημειωθεί, όπως εξάλλου έχει κρίνει επανειλημμένα το Δικαστήριο, ότι το άρθρο 52 της Συνθήκης που είναι απευθείας εφαρμοστέο στα κράτη μέλη μετά το τέλος της μεταβατικής περιόδου, αποτελεί μια των θεμελιωδών διατάξεων του κοινοτικού δικαίου. Το άρθρο αυτό επιβάλλει, στον τομέα του δικαιώματος εγκαταστάσεως, την τήρηση του κανόνα της εξομοιώσεως των υπηκόων των άλλων κρατών μελών προς τους ημεδαπούς, απαγορεύοντας κάθε διάκριση λόγω ιθαγένειας που προκύπτει από τις εθνικές νομοθεσίες, κανονιστικές ρυθμίσεις ή πρακτικές. Η υποχρέωση τηρήσεως αυτού του κανόνα βαρύνει, όπως έκρινε το Δικαστήριο με την απόφαση της

28ης Απριλίου 1977 (Thieffry, 71/76, Rec. σ. 765) όλες τις αρμόδιες δημόσιες αρχές όπως και τα νομίμως αναγνωρισμένα επαγγελματικά σωματεία.

15 Σημειωτέον εξάλλου ότι το γενικό πρόγραμμα που θέσπισε το Συμβούλιο στις 18 Δεκεμβρίου 1961 (ΕΕ ειδ. έκδ. 06/001, σ. 7), με την προοπτική της καταργήσεως των περιορισμών της ελευθερίας εγκαταστάσεως, παρέχει, όπως τόνισε το Δικαστήριο με την προαναφερθείσα απόφαση, χρήσιμες ενδείξεις για την εφαρμογή των σχετικών διατάξεων της Συνθήκης, προβλέποντας (στον τίτλο ΙΙΙ: περιορισμοί, σημείο Α) την κατάργηση των διατάξεων και πρακτικών που αποκλείουν, περιορίζουν ή εξαρτούν από όρους τη δυνατότητα των αλλοδαπών να ασκούν τα δικαιώματα τα οποία συνδέονται συνήθως με μη μισθωτή δραστηριότητα. Μεταξύ των δικαιωμάτων αυτών περιλαμβάνεται ιδίως η ευχέρεια α) να συνάπτουν συμβάσεις έργου και μισθώσεως, όπως συμβάσεις παροχής υπηρεσιών, αγρομισθώσεις και εμπορικές μισθώσεις καθώς και να απολαμβάνουν όλα τα δικαιώματα που απορρέουν από τις συμβάσεις αυτές, β) να υποβάλλουν προσφορές ή να συμμετέχουν ως αντισυμβαλλόμενοι ή υπεργολάβοι σε συμβάσεις του Δημοσίου ή άλλων νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, γ) να τυγχάνουν παραχωρήσεων ή αδειών που χορηγεί το κράτος ή άλλα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, δ) να αποκτούν, εκμεταλλεύονται ή εκποιούν πράγματα κινητά ή ακίνητα, ή δικαιώματα.

16 Από τα προαναφερθέντα προκύπτει ότι κάθε πρακτική ή ρύθμιση που εισάγει διακρίσεις εις βάρος των υπηκόων των άλλων κρατών μελών και θεσπίζεται από οργανισμούς τοπικής αυτοδιοικήσεως των κρατών μελών, εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 52 της Συνθήκης. Σημειωτέον εξάλλου ότι η ελευθερία εγκαταστάσεως που προβλέπει το εν λόγω άρθρο αφορά όχι μόνο την ανάληψη μη μισθωτών δραστηριοτήτων αλλά και την άσκησή τους υπό ευρεία έννοια. Η μίσθωση χώρου για επαγγελματική χρήση είναι επωφελής για την άσκηση της επαγγελματικής δραστηριότητας και επομένως εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 52 της Συνθήκης ΕΟΚ.

17 Επομένως, στο ερώτημα που υπέβαλε το tribunal administratif του Pau προσήκει η απάντηση ότι, δυνάμει του άρθρου 52 της Συνθήκης ΕΟΚ, στο πλαίσιο διαγωνισμού για τη μίσθωση χώρου που ανήκει στη δημόσια περιουσία ενός δήμου, η συγγραφή υποχρεώσεων δεν μπορεί να εξαρτά τη συμμετοχή διαγωνιζομένων από την προϋπόθεση της ιθαγένειας.

Επί των δικαστικών εξόδων

18 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκε η Επιτροπή η οποία υπέβαλε παρατηρήσεις στο Δικαστήριο δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η διαδικασία έχει, έναντι των διαδίκων στην κύρια δίκη, το χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα)

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε με Διάταξη της 20ής Ιουλίου 1984 το tribunal administratif του Pau, αποφαίνεται:

Δυνάμει του άρθρου 52 της Συνθήκης ΕΟΚ, στο πλαίσιο διαγωνισμού για τη μίσθωση χώρου που ανήκει στη δημόσια περιουσία ενός δήμου, η συγγραφή υποχρεώσεων δεν μπορεί να εξαρτά τη συμμετοχή διαγωνιζομένων από την προϋπόθεση της ιθαγένειας.

Due Κακούρης

Everling Galmot Joliet

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 18 Ιουνίου 1985.

Ο γραμματέας

P. Heim

Ο πρόεδρος του πέμπτου τμήματος

O. Due